

פרוטוקול מס' 178

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ב', כ"ב בשבט תשל"ג - 25.12.1972, בשעה 11.00.

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
א. דימלש - היו"ר
ב. אליעד
ח. גרוסמן
ז. הרמן
א. ורדיגר
א. כץ
ש. לויין
מ. צ. גריה
ע. פינברג-סירני
ד. קורן
א. וזיאל-נאור
ב. שחר

מוזמנים:
ח"כ י. תמיר
ח"כ ש. תמיר

ד"ר נ. איתן - יו"ר הועד המנהל של רשות
השידור
מר ש. אלמוג - מנכ"ל רשות השידור
מר ד. בלון - יו"ר אגודת העתונאים
בירושלים, חבר עליאת רשות
השידור
מר א. אבנר - יועץ למנכ"ל רשות השידור
ד"ר מ. גורביץ' - המכון לקומוניקציה,
האוניברסיטה העברית

מוכירת הועדה: ד. פלד

רשמה: מ. כהן

המשך הדיון על רשות השידור (בעקבות הצעה לסדר
היום של חבר הכנסת י. תמיר על הנושא: אופן עריכת
שידורי "מבט" בשלש ימות).

סדר-היום:

25.12.1972

אני פותח את הישיבה.

היו"ר א. רימלט:

לפי בקשתו של חבר הכנסת שמואל תמיר הזמנתי אותו לישיבת הוועדה. הוא רוצה להתייחס לנושא שהועלה על במת הכנסת. אני רק רוצה לומר לחבר הכנסת תמיר שהוועדה פורשת ידיעה רחבה, אינה מצטמצמת לאותו חלק של נאומו של חבר הכנסת יוסף תמיר. בדברי הפתיחה שלו לא התייחס חבר הכנסת יוסף תמיר לסייעות אחרות; הוא נגע בענין הנוגע לסייעותו.

אני מוטרד את דעות הדיבור לחבר הכנסת

שמואל תמיר, ואבקשו לתמצת את דבריו.

אני מודה ליושב-ראש הנכבד על ההזמנה. בדשותו, מתוך היענות למשאלה ולהנחיה של

ש. תמיר:

תמצות, אתייחס בכל זאת לנושא גם כן במרחב המלא שלו, ולא רק לנושא הספציפי.

הייתה מציע שהתייחס לנושא הספציפי שעליו ביקשת להעיר.

היו"ר א. רימלט:

אין לי אלא להתייחס לדברים כפי שקראתי אותם בפרוטוקול של מליאת הכנסת, של חבר

ש. תמיר:

הכנסת יוסף תמיר, ולטיעונים דוטים שהושמעו בהרחבה. מר אלמוג שמע מאחור כמה דברים.

האבחנה לדעתי היא אחת: האם במדינה שבה יש מונופול לטלוויזיה, ואין טלוויזיה פרטית, בניגוד לרוב הארצות חופשיות בעולם, האם בסיקור של פעולות פוליטיות ופרלמנטריות יהיו השידורים מונחים על-ידי גודל סיעה או מספר חברי סיעה פלונית או אלמונית, או שהם יהיו מונחים במידת האפשר, בתחומים סבידים, על-ידי שיקוף סביר של הדינמיקה של הדברים כמות שהם.

אני טוען שכל ניסיון לשקף גודל באופן מיכני ולא לשקף דינמיקה של דברים מזוית ראיה של התרחשויות, הוא מלאכותי. הוא לא רק מלאכותי, הוא נוגד את העקרונות היסודיים של כל תקשורת בארצות חופשיות.

אם אפשר לתת דוגמה, להינתק לרגע מהזירה שכולנו כה מעורבים בה, הייתי עובר לזירה שהועדה הזאת עסקה בה, זירת הספורט. שתי קבוצות כדורגל מתחרות. האם חובת הטלוויזיה להראות במידה שווה את שני חלקי המגרש כדי להיות הוגנים, להראות את השוערים של שתי הקבוצות, ובכל קבוצה יש 11 שחקנים - או שתפקיד הטלוויזיה לרוץ בעקבות הכדור, ובמקום שקיימת פעילות - לצלם אותה? ואם המשחק כולו מתנהל על צד אחד, צריך לצלם את הצד הזה. אין ברירה. אפשר מפעם לפעם להראות שחקן פלונני או אלמוני. אבל האם יש לתת שוויון לכל השחקנים, או ללוות את השחקן הפעיל יותר, זה שקולע שערים, או מגן על השער וכיו"ב?

הנה השבוע, האם היה מוצדק לתת לסייעת המערך כיסוי שווה לתנועת החרות? לא. היו אירועים, ומן היין היה להתייחס לאירועים בתנועת החרות, כי הם היו דרמטיים וריכזו את תשומת לב הציבור. אז הגיע לתנועת החרות שיראו אותה עוד פעם ועוד פעם, כי זה היה מעניין. אותו דבר יכול לקרות מחר במפד"ל, פאג"י או מישהו אחר.

בכנסת האירועים אינם מסודרים דוקא לפי גודל הסייעות. ואינני זכננס לויכוח הנצחתי חסר התקנה בין חבר הכנסת יוסף תמיר וביני. אם ניקח את מספר השאלות, הצעות לסדר היום, או אפילו יום רגיל בכנסת - הרי בכל יום רגיל קורה לעתים מזומנות שסיעה גדולה מופיעה פעם אחת, 25-30 דקות, ומיעה הקרונה קטנה, קטנה במספר חבריה, מופיעה יום יום. זה ללא פרופורציה לגודל. כך בנוי התקנון, שאם סיעה קטנה רוצה למצות את כל הסדקים והחורים שניתנים לה, היא יכולה להופיע הרבה יותר. וכך קורה לגבי רוב הסייעות הקטנות.

הסיקור הטלוויזיוני - שלצדדים הוא בכלל הרבה פחות מקיף מכפי שדרוש היה; לדעתי אם היה יותר סיקור טלוויזיוני, הכנסת הייתה נכנסת יותר לתודעת הציבור - הסיקור הטלוויזיוני צריך לשקף את הדיונים

כמות שהם. אם נניח מופיע דובר הממשלה, יש לזה משקל. הוא מייצג את הזרוע המבצעת. אני גם לא בא לשלול את העובדה שכאשר מופיע דובר האופוזיציה הגדולה ביותר, יש לזה משקל מיוחד. אינני בא להמעיט. אבל הכל במסגרת סבירה, שבה הדינמיקה של פעולת הכנסת שתקף כמות שהיא. ואם בנושא מסויים של אי-אמון קורה שהופעה פלוגנית באותו יום, מסיבה זו או אחרת השאירה רישום חזק יותר, לא משום שאחד טוב מרעהו, אלא היא איזה צירוף של נסיבות - אז טבעי שזה ישתקף. אבל שהכל משתקף בחצאי דקות, כי כאמור אילו היה מיקור נרחב יותר זה היה יותר טוב, אבל זה חייב להתבטא. אחרת אתה גוזר מראש ולמפדע אלם על סיעות קטנות שלפעמים יש להן מה לומר ולתרום לא פחות מהסיעות הגדולות יותר.

ניקה אמת-מידה שאינה משוחדת לטובת גורם כלשהו, של העתוננים הבלתי-מפלגתיים, "מעריב", "ידיעות אחרונות" ו"הארץ". אם אציג למד אלמוג דיאגרמה של סיקור הפעולות הפרלמנטריות (ולאף אחד אין מניח באף אחד מעתוננים אלה), נינוכה למשל שהצעת החוק של חבר הכנסת האוזנר, שסיעתו היא בת ארבעה חברים בלבד, זכתה לכיסוי עתונאי נרחב ביותר. מכיון שהנושא היה חשוב והיה במוקד העניינים. אי אפשר לומר שבאותה עת עצמה, מכיון שהמפד"ל גדולה פי שלושה, הגיע לה זמן או ייצוג פי שלושה. אותו דבר אם ניקה את הדוגמה של "אוטוקרט" והפעילות שלו. ואם סיעה כמו הליברלים החליטה אתמול החלטה כלשהי בענין שיטת הבחירות, ודאי שהגיע לליברלים שהיה סיקור ותובת ייצוג והסבר לעמדה חדשה ומענינת שזרין להחסיטם אליה לכאן ולכאן.

אני מזמין את החברים בוועדה שהיושב-ראש שלה הוא ליברל תרחי משמע, לא לעשות שימוש לדעה בעובדה שהיום יש קונסטלציה שאולי כדאי לשתף סיעות לקחת את רוב הזמן לעצמן, ואת היתר לדחות לקרן זוית. זה לא צודק. גם לא לעולם הווסן, אין לדעת איך מתפתחים דברים. קובעים כאן הלכות שלפיהן יפעלו בעתיד. לא כל יום דנה ועדה בענין זה. אינני יודע מה המשמעות לגבי רשות השידור מדין כזה, אבל ודאי שצריכים להתחשב בדעות המושמעות כאן. אולם חובת הוועדה להזהיר את עצמה שהיא גוף פוליטי. לנו כאמר פעמים רבות בוועדת הכלכלה למשל שאסור לנו לשפוט ולחרוץ דין, כי הוועדה היא פוליטית. כאן צריכים לשפוט ענין שבו אנחנו צד נוגע בדבר, וזה דבר מאד פרחסיק לכת.

לא פעם אנהנו מתריעים ותופקים שהממשלה כזרוע מבצעת שממנה את רשות השידור, למעשה את רוב המוסדות, לא תערב בשיקוליה של רשות השידור, לא תחדור מעבר למידה מטריטת מעבר לשיקולים מקצועיים. אבל אם מדברים על הנחיה, על קוים גטים שמציעים או מבטאים בפני הרשות - לדעת ישיה זה עורל המור מאד אם ינוצל המעמד של סיעות גדולות יותר, ואם תישלל השתקפות הפעולות של הסיעות כמו שהן קורות בכנסת, לטובת איזה שהוא שיקול.

אלה למעשה עיקרי הדברים שרציתם לאשמיע.

היו"ר א. רימלט: תודה רבה. הדברים צרשמו ויסעמדו לפני הוועדה.

(חבר הכנסת ש. תמ"ד עוזב את ישיבת הוועדה)

היו"ר א. רימלט: אנחנו ממשיכים בדיון. אני רוצה להציג כמה שאלות, ותחילה לועד המנהל.

האם אתם, הממונים על הרשות, מרוצים ממבנה המוסדות והרשות היום? בדרך כלל היו שתי גישות: אינטגרטיבית ומפרידה. המבנה היום הוא פשרה בין שתי הגישות. יש מנהל כללי אחד, יש שני ממונים, אחד לסלוויזיה ואחד לרדיו; אחריהם - עורכי חדשות, עורכי תכניות. האם הסולם הזה הוא בסדר, או שיש במבנה הזה נקודות חולשה?

מהי היום מד יניותכם ביחס לשני התפקידים שהטלוויזיה צריכה למלא: א) תדירות בשבלה, בידור, פרופורציה בין הדברים; ב) גישה או הגישה האפריוריטיבית שהיתה קיימת בצוות ההקמה, שזרין לחנך את הצופר, כלומר במה יומב בנהה, גם כשחלק מהצופים, ואולי חלק ניכר, לא ימצא בזה ענין; אבל לכיוון, להדריך, לשפר את הטעם; או לעשות את זה בעיקר בבידור, שווה לכל נפש.

25.12.1972 - א. רימלט

אין טעם מסוּצע. אם אומרים שווה לכל נפש, זה פעם כך ופעם כך. האם המדיניות הזאת נקבעה, או שהיא עדיין נמצאת במצב של מעקב וקביעה מדי פעם בפעם.

מר אלמוג הסתייג מהערתו של חבר הכנסת תמיר שדיבר על יחסים עבודה מעורערים. הוא אמר: לא יותר גרוע מאשר בכל מפעל אחר במדינה. אני מוכן להניח שזה נכון. אבל יש הבדל אחד: הטלוויזיה היא חלון ראווה, המעוניינים מרובים, ומראשית היווסדה הדברים יוצאים. זה חלון ראווה פרוץ. עתונאים רבים עובדים בטלוויזיה, יש קשר מצויין בין העובדים והעתונות, אז הרגישות כאן יותר גדולה. והרבה מאד מטה שמרחש שם מגיע לידיעת הציבור. והציבור מתעניין, שואל. דברים אלה מחייבים בכל זאת קצת תשומת לב.

לא אדבר על יחסים מעורערים, אלא על משמעת עבודה, ועל בעיות הנובעות מחוסר משמעת. עד כמה שידוע לי, יש כ-12 הפקות עצמאיות של דרמה בשנה. לפי האינפורמציה שבידי, וייתכן שאינה מוסמכת, הוצאות אש"ל ונסיעות, בהפקה שנעשית בתוך בית הטלוויזיה בירושלים, מהוות כשליש מההוצאות. ההוצאות הרבה יותר קטנות אם ההפקה נעשית בהרצליה או בגבע. והם מרוויחים. שנית, בבית הטלוויזיה בירושלים אפשרית הפקה אחת ביום. לעומת זאת באולפני הרצליה יש אפשרות לשתי הפקות ביום. כלומר הרושם שלי הוא שהפקה מחוץ לטלוויזיה בירושלים היא הרבה יותר זולה, כולל הרווח של המפיק.

האם יש מה שקוראים היזון חוזר על השימוש באולפנים? מתוך מה שדו"ר החוצה, יש אולפנים ריקים, יש ציוד לא מנוצל. אני חושב שבזמנו של אליהוא כץ נרכשה מכונת שידור גדולה, לא חדשה. יש גם מכונת שידור קטנה, ובשתייהן לא משתמשים. אומרים שבמכונת השידור הקטנה חסר חלק כבר הרבה זמן. אינני יודע אם זה נכון. אני מסתמך על אינפורמציה שניתנת לכל דורש. חוץ מזה יש מעבדת "סטילס" (תמונות עומדות), ששנתיים איננה בשימוש. אם יש לכך סיבה מספקת - נ"חא. אם לא, אולי זה גם כן משפיע על כל מה שאתם אומרים שהדברים עדיין אינם בסדר בטלוויזיה?

האם קיימת מחלקה דוקומנטרית בטלוויזיה, ולמי היא כפופה? בהרבה תחנות טלוויזיה המחלקה הדוקומנטרית, צילום תיעודי, כפופה למי שממונה על הצד המדיני או החברתי או על איש החדשות. כי יש דעה שאם מחלקה דוקומנטרית היא עצמאית, יש רדיפה אחרי הפיקנטי והסנסציוני ואחרי הדברים השוליים, כפי שהעירו כאן.

בניגוד לדעתו של מר אלמוג, דעתי האישיה היא שרצויה ועוה ציבורית. יכול להיות שהיא תבדוק את המבנה, את הגופים; יכול להיות שגם לפי הצעותיכם או הצעות הגופים היא תציע שינוי בחוק. זו תהיה אחת מסמכויותיה, אולי להגדיר יותר את המוסדות המנהלים, להגדיר יותר כמה דברים שאינם מוגדרים, גם אם הדבר יחייב שינוי בחוק. כי הקמת הטלוויזיה נעשתה באופן מאולתר, נחפז, מתוך לחצים. שום דבר לא צמח באופן אורגני. ואת זה אי אפשר להחזיר אחורנית.

לגבי התדריך - נאמר כאן שהוא טוב, שאפשר להוסיף, לשפר. הבעיה היא האם התדריך הנמצא בידי העובדים הוא ישים, או אולי צריך לפרט בו הרבה דברים לאור הלקחים והנסיון, ולא לסמוך על המחשבה והניחוח של העובדים בכל מקרה. למשל, יש בו המושג "עניין ציבורי". כאן יש הרבה מאד וריאנטים, מעבר לשיקול של אדם בשדה באותו רגע.

רשות השידור אינה משרד ממלתי. האם התקשי"ר חל על עובדי הטלוויזיה? האם עובדיהם ארבעה או חמשה ימים בשבוע, או פחות? ומה בדבר "חלטורות"? האם הכל ישנו בתקנון, או שהנוהל מתגבש על-ידי המציאות?

אנשי הטלוויזיה אומרים שטלוויזיה זה עניין של יצירה, שאלפי מטרים של סרטים הולכים לאיבוד בגלל תרגילים של יצירה שאינם משודרים. יש מושג חשוב מאד, וצריך לשמור שלא יקוצץ ולא יוכנס למיטת סדום, יצירתיות. למי בהיררכיה יש דעה קובעת או סמכות ייעוץ? למשל, האם תוך כדי הצילומים, היצירה, באמצע העבודה או קרוב לסוף, יש מעקב של הבמאי או המפיק? האם מישהו מלמעלה מתעניין ועוקב אחרי הדברים תוך כדי היצירה?

25.12.1972 - א. רימלט

עד כמה שקראתי, תחנות שידור מסתמכות על גרעין טכני שהוא וראי הכרחי, ועל מפיקים ובמאים יותר מהחוץ מאשר קבועים, כדי לרענן. אצלנו נקבעו הדברים מתוך כורח המציאות. אם מזמינים אדם מהחוץ, האם יש חוסר עבודה ואבטלה סמויה של חלק מהעובדים בפנים, ואף על פי כן עושים זאת משום שהאיש מהחוץ עושה זאת טוב יותר? אינני מביע דעה, אבל אז עומדת שאלה מה לעשות.

אני רוצה לומר דבר מאד אוטופי ואוכרוני:
היום זה בלתי אפשרי, אבל לגבי העתיד, אולי צריך קצת ליצור תחרות פנימית בטלוויזיה, לא בין אנשים, אלא בין שתי רשתות, ששתיהן ברשות. עד כמה שידוע לי, זה קיים בשבדיה ובמקומות אחרים. אינני מדבר עכשיו על ערוץ שני, עם פרסומת וכו', אלא על שני ערוצים שונים, שיש ביניהם תחרות. אני יודע כמה זה צריך לעלות. כוח אדם אולי יש לשני ערוצים, כגרעין, עם אנשים מבחוץ. זה דורש רק ציוד טכני. יכול להיות שאלה דברים שאין להם שחר. אבל נדמה לי שטוב היה אילו האנשים הרבים שישנם בטלוויזיה, ביניהם טובים, היו מתחלקים לשתי רשתות מקבילות, באותו מבנה, באותן שעות או בשעות אחרות, אינני יודע. יכול להיות שפעם זאת לא תהיה אוטופיה. כי כפי שהוקמה הטלוויזיה, אינני רואה פתרונות להרבה מכאובים שהעובדים ואתם מרגישים.

א. כץ:

שאלתי הראשונה מופנית הן ליו"ר הרשות, הן למנכ"ל הרשות, לד"ר גורביץ ולמר בלוך: האם לדעתכם יש מקום להכניס שינויים מהותיים ומשמעותיים בחוק רשות השידור? אם כן - באיזה כיוון?

(ב) כמה ועדי עובדים יש ברשות? ושאלה לנציג הועדים: האם יש אפשרות לאחד את כל הועדים האלה לוועד גג אחד?

האם ניתן להגיע למצב שבו יהיה סולם אחיד שנקרא לו סולם של רשות השידור, כמו שיש סולם של מדעי הרוח, החברה, עתונאים ועוד? בעקבות הקמת ועד אחד, האם ניתן להנהיג סולם כזה? מה בעד ונגד?

השאלה הבאה קצת עדינה, ואם פר אלמוג אינו רוצה להשיב עליה, אל ישיב עליה. לך יש ותק ב"קול ישראל", כשזאת עוד היתה מחלקה במשרד ראש הממשלה. היית שם עובד בכיר שנים רבות. הנושא הוא עצמאות הגוף. לפי הרגשתך, הערכתך, נסיוונך, האם הגוף הזה, רדיו וטלוויזיה, יותר עצמאי מהיום שהוקמה רשות, מבחינת הכפיפות, או פחות עצמאי מאשר היה כשזאת היתה מחלקה במשרד ראש הממשלה, או שלא כל שנינו, אלא רק שינויים של שינויים? אני בהחלט מוכן שמר אלמוג יגדיר בעצמו מה הוא רואה עצמאות.

השאלה הבאה היא בקשר לטלוויזיה הלימודית. הסיפור ארוך, וידוע לחלק מהקרובים לנושא. אבקש מנציגי הרשות לומר לנו האם ייתכנו בעתיד הקרוב או הרחוק איזו שהיא הפרדה הדדית, היעזרות הדדית, הזנה הדדית בין שני הגופים האלה, מהנסיון השוב שהצטבר בשני מוקדים אלה, בעיקר לגבי הגילאים שנושא זה מתייחס אליהם, ילדים ובני נוער. יש לי הרגשה שהיום יש ניתוק מוחלט, פרט לעזרה טכנית, שגם היא לא תמיד קיימת.

השאלה האחרונה מתייחסת להצעה לסדר היום של חבר הכנסת יוסף תמיר, זה האיזון הפוליטי בשידורי האקטואליה של הרשות. אני מודה למר אלמוג שהביא לנו הבוקר את הדו"ח הסטטיסטי של הנושאים והמשתתפים בתכניות האקטואליה. הספקתי קצת לעניין בזה ולערוך מעין סטטיסטיקה, לא מדוייקת, אבל היא נותנת תמונה של מגמה כללית לגבי תכניות אלו. האם נציגי הרשות חושבים שתמונה זו פאזנת ומאוזנת מבחינת המפה הפוליטית של ישראל? חילקתי את זה לשלושה גושים: מערך, גח"ל ודתיים, והתייחסתי רק לאנשים בולטים שברור שהם ממלאים תפקיד פוליטי רשמי באחד הגושים הללו. והנה התמונה:

ב"השבוע יומן אירועים" הופיעו בשנת 1972 40 משתתפים מהמערך, 2-3 מגח"ל, 2-3 מהדתיים.

ד. קורן: מה עם הממשלה? גם בכנסת יש אותו דבר.

א. כץ:

עם הממשלה - האם היחס הזה מוצדק?
 בתכנית "בומרנג" הופיעו 8 אנשי המערך,
 3 מגח"ל, 3 דתיים.
 ב"השעה השלישית" הופיעו 10 אנשי מערך,
 8 אנשי גח"ל, מהם 5 בתכנית אחת שהוקדשה לאצ"ל, 1 דתי.
 ב"מוקד", שהיא תכנית של ריאיון אישיות
 אחת - 15 מהמערך, 1 מגח"ל, 2 דתיים.

שאלתי היא: עם כל ההסברים ועם כל מה שנאמר, האם אנשי הרשות חושבים שהתפונה הזאת מאוזנת?

ג. אליעד:

על אנשי הטלוויזיה מוטל עול כבד, אחריהם גדולה. ויש לברך על השתתפותם של רבים מאלה שיכולים להשפיע כדי להבטיח התקדמות לפחות לקראת איזון ופתרון בעיות.

בהתחלה היו לי הרבה יותר ספקות. אחר כך ראיתי שיש מאמץ לשיפור. יחיד עשי זאת. ביקורת חברה הכנסת רזיאל-נאור מתחה ביקורת על העובדה ששודרה בטלוויזיה כתבה על המעברות. אני מברך על כתבה זו. אז יש איזה איזון, הדברים צריכים להישמע גם מצד השני. אני מדבר על איזון בגישות. אנחנו רק משקפים גישות שישנן בציבור. ישנם רבים שחושבים שדבר כזה היה בעתו והיה ראוי שיראו אותו, כדי שאנשים ידעו בכל זאת איך נבנתה הארץ, איך נקלטו בה חצי מיליון עולים.

בעקבות דברי חבר הכנסת כץ אני רוצה לומר משהו, שלא הייתי מעלה אותו אילמלא ראיתי את המסמך הזה. רבותי, האם יש פה איזון שהיא השתקפות של כל בעיית מיזוג הגלויות? האם יש פה אישים שמייצגים אותה? האם יש מאמץ מתוכנן, אחראי, כדי לשלב כוחות מהחוגים האלה? עברתי על כל הרשימה, ועלי לומר שנעשה לי לא טוב. אני יכול להבין שזאת תוצאה אולי טבעית של משחק כוחות טבעיים. אבל אוי ואבוי היה למדינה ולמפעל הציוני אילו הלכנו רק לפי משחק של כוחות טבעיים.

לגבי שידורי הטלוויזיה בשפה הערבית - לדעתי הם התקדמו ומתקדמים יפה. אני שמח גם על השיפור שחל בשעות השידור. אבל לפי ידיעות שיש לי נדמה לי שהבעיות התקציביות הן בעיות חולות בטלוויזיה הערבית. יש להם קשיים גדולים בשאלה זו, יש גם הבדלים גדולים. יש טענות שיש הבדלים ניכרים במעמד, בתקציבים, במספר הטכנאים ובאפשרויות הטכניות שעומדות לרשותם. הייתי רוצה לדעת האם יש בזה אמת, למרות שאני חושב שאנחנו יכולים להרגיש סיפוק על העבודה שנעשית שם, על ההצלחה שם. זה דבר חשוב מאד. והייתי מאד רוצה שייעשה מאמץ מצד צמרת הטלוויזיה להקטין את הקשיים. אני יודע שלא תמיד אפשר להגיע לשוויון ולאיזון; אני מכיר בכל הקשיים האובייקטיביים, אבל יש לעשות מאמץ מכוון כדי להקטיןם עד כמה שאפשר.

ז. הרמן:

אני רוצה לשאול שאלה בקשר לויכוח שהיה כשהקימו את הרשות. אינני יודעת אם אתם מוכנים להכיר בשוני היסודי בין הרדיו כמדיום ובין הטלוויזיה כמדיום. ואינני יודעת באיזו מידה יש עצמאות מספקת ברדיו ובטלוויזיה. מבחינה טכנית יש ודאי חפיפה בשימוש בכלים ואולי גם בכוח אדם, לפחות כוח אדם אדמיניסטרטיבי. אבל יש לי כל הזמן הרושם שניגשים לנושאים, ביחוד לנושאים הפוליטיים, מאותה נקודת ראות, גם בטלוויזיה וגם ברדיו. לפעמים מרצה וגישה לנושא מסויים שמתאימים לרדיו, אינם מתאימים לגמרי לטלוויזיה. האם מקדישים מחשבה לאפשרות של קיום שתי רשויות, אחת לרדיו ואחת לטלוויזיה. אני חושבת שאז אולי היינו יכולים לשפר בהרבה דוקא את הטלוויזיה.

זה מתקשר לשאלה בדבר ערוץ שני. ברור שזה חשוב מאד. ואז הייתי רוצה לראות את זה באותה הרשות, רשות הטלוויזיה. אבל אינני יודעת באיזו מידה חושבים ברצינות על האפשרות של ערוץ מסחרי עצמאי. אני יודעת שיש לא מעט אנשים, גם מומחים, גם בעלי הון מחוץ-לארץ, שמעוניינים בזה מאד. אני חושבת שאילו היה דבר כזה, שלא יטלה למדינה - זה ארחה המוחפיה היו לומדים מזה לא מסת

שאלה אחרת קשורה לכל הנושא של כוח אדם. ברור שזה המוקד של הבעיה. אפשר לתכנן רשות יוצאת מן הכלל, אבל אם הצוות אינו יכול להבטיח את האיכות והתוכן, לא יצא מזה דבר, ואינני צריכה להרחיב על כך את הדיבור. מר אלמוג סיפר לנו מה עושים כדי להבטיח כוח אדם מעולה. הייתי רוצה לדעת מה המצב באוניברסיטאות. עד כמה שידוע לי יש גישה מאד סוציולוגית לנושא הזה, הוא פחות מדי מאורגן כדי להבטיח כוח אדם באופן יותר ממשי.

נשאלה כאן שאלה על תקנים, וכן על ריבוי ועדי עובדים. ברור שצריכים להבטיח עבודה קבועה לסכנאים ולאנשים שמפעילים את כל הצד הטכני של הטלוויזיה. במידה שיש שינויים, השינויים הם סכניים מדעיים. מאידך, כל אלה שעוסקים בתכנים, עבודתם קשורה בעצם לדעות, גישות, השקפות, טעם, ואפילו לאופנה. אם הם בתקן, צריכים להחזיק אותם לכל החיים. אינני יודעת איך אפשר בעצם להבטיח את מה שנחוצ, בלי לקחת בחשבון את השינויים הדינמיים בכלל בחברה, בפוליטיקה וכו'. האם לוקחים לעבודה אנשים תמיד לפי התקן, או האם יש אפשרות להעסיק אנשים למספר שנים, ועל-ידי כך להבטיח אפשרות של שינויים? ואם אנשים אינם יכולים להבטיח את מה שנחוצ, אנשים שעשו שגיאות - מבחינת ההשקפה או התוכן של העניינים - באיזו מידה אפשר לשנות את זה?

ע. פינברג-סירני:

אני פמעש לא רואה טלוויזיה, לכן קשה לי לדבר על תכניות. אבל אני מוכרחה להעיר הערה שמציקה לי. השבוע פלאו מאה שנים להולדת ביאליק. הכנסת ציינה את התאריך. לא ראיתי את המצלמות. הזדעזעתי מזה. אני התרגשתי מהמעמד, 25 שנים למדינת ישראל, הכנסת, מוסד ממלכתי, מציינת מאה שנים להולדתו של ביאליק. והכנסת היתה מלאה, היה נשיא המדינה, יושב-ראש הכנסת דיבר. איזה אלמנט יותר מחנך מזה יכול להיות? פה התשובות שלך על מה שקובעים ומה שאיננו צפוי מראש אינן תופסות. הדבר היה ידוע מראש. למה לא צילמו את זה? זה היה מאורע שיש בו אלמנט מחנך, גם פיקבטיות, שיושב-ראש הכנסת ממוצא תימני מדבר על ביאליק המשורר הלאומי.

אני נמנעת עם אלה שחושבים שחוק רשות השידור הוא חוק טוב. כך הייתי רוצה לראות אותו. אפשר פה ושם לשפר, אבל התפיסה שביסודו של החוק היא לדעתי נכונה, שרשות השידור היא רשות עצמאית. כל הדיונים שהשתתפתי בהם בשלוש השנים האחרונות מחזקים את דעתי שכך היה צריך להיות החוק. כי יש פה שני צדדים: קודם כל יש ביקורת פרלמנטרית. אני חושבת שעוד לא היה נושא שדנו בו כל כך הרבה כמו נושא רשות השידור. אני דנתי בו בכמה פורומים. יכול להיות שיאמרו לי: הפיקוח הוא בזה שאנחנו רק מדברים, והם בעצם עושים מה שהם רוצים. אני חושבת שזה פיקוח. אנחנו שוענים מה ששוענים, הרשות שומעת, אני מקוה שהיא מתחשבת.

אני חושבת שיש הרבה ביקורת פרלמנטרית. גם הציבור ער למה שנעשה ברשות.

אמרתי שדעתי התחזקה, זה נובע גם מכך שאני רואה עד כמה אנחנו לא יכולים להגיע פה, גם בביקורת שלנו, לאחדות דעות. וזה חיובי. כל אחד מאתנו מבקר דבר אחר. זה הדבר החיובי, וכך זה צריך להיות. זה כלי פמלכתי ממדרגה ראשונה. אני חושבת שהחוק הוא טוב, ואני אשתדל בכל אונותיו למנוע שינוי כלשהו בו. כי כל שינוי בחוק, או כל חוק אחר, יעשה את הדברים שאנחנו מצביעים עליהם הרבה יותר מסובכים. אז תמיד יהיו הרבה יותר אנשים פחות מרוצים. עם כל זאת שזו כאילו חזקה של העובדים - מוטב לי כך מאשר שזאת תהיה חזקה של איזה גוף פוליטי.

יחד עם זאת אני רוצה להגיד כמה דברים לגבי העובדים. מה הכישורים הנדרשים מאדם שמתקבל לעבודה בטלוויזיה? ברור שלקריין צריך להיות קול רדיופוני, ומי שצריך להופיע צריך להיות פוטוגני. אבל מה הכישורים התרבותיים, הערכיים? קשה מאד לקבוע כישורים ערכיים, אבל מה הכישורים הנדרשים מאדם בתרבות עם ישראל, למשל? את זה ניתן למדוד.

אינני מדברת על השתייכות פוליטית. אולי העובדה שבטלוויזיה עובדים כל כך הרבה אנשים צעירים, יש בזה הרבה מאד חיוב; אבל עצם העובדה שבטלוויזיה עובדים פחות מדי אנשים מבוגרים, יש בזה סכנה כלשהי. יש בכל זאת מה שנקרא נסיון, היבטים שונים על

צניח שהיינו מתחלפים בתפקידים. בדרך כלל אתם באים להתקיף אותנו על נושא אחד, ובצדק; אתם מתקיפים אותנו בקשר לתקציב. ואני מתארת לי שחלק מהתשובות יהיו: חסר תקציב. זאת תשובה לגיטימית מאד. אבל צניח שאתם הייתם צריכים להתקיף אותנו. לא הייתם אומרים שהכל בסדר. מה הליקויים שאתם הייתם מצביעים עליהם, לאו דוקא ליקויים הקשורים בתקציב, אלא ליקויים יסודיים? חשוב לנו לדעת זאת, אז גם נוכל ללמוד את הבעיה בצורה יותר עמוקה.

איך שנתייחס לסלויזיה, ברור שזה אלמנט מחנך. כל מדיום כזה מחנך, טוב או רע. כשאני קוראת את רשימת הנושאים שקיבלנו, נדמה לי שהחינוך פה הוא מאד על פני השטח. הוא אינו חודר לרבדים, אלא עוסק ברובד העליון, שאיננו מבטלת אותו, אבל זה רק הרובד העליון.

מר ש. אלמוג:

אלה מישורים פוליטיים.

ע. פינברג-סירני:

אבל אלה מישורים שמושכים לפחות את ההתענינות. אפילו מבחינת חינוך פוליטי, אם נגיד שאלה צריכים להיות המישורים בעלי אופי פוליטי, נדמה לי שגם בשטח זה חלק עוסק יותר ברובד העליון. למעלה, בלי לחדור לעומק. אין לי פתרונות. יכול להיות שיותר קל לומר זאת מאשר להציע פתרון, אבל נדמה לי שזאת צריכה להיות אחת המטרות של הסלויזיה, לבסות לחדור לתוך הדברים לעומק, להראות פחות את הדברים הפיקנטיים ויותר את עם ישראל. פה אני רוצה להצטרף לדברי חבר הכנסת אליעזר. הדבר הפחות מענין אותי הוא מי האישים שהופיעו. אבל מבחינת המיגוון של הנושאים, נדמה לי שאנחנו צריכים ללכת יותר לעם ישראל כולו. כיצד - זה בידי המומחים. יש אצלנו הרבה מאד דברים יפים, שצריך לדעת גם להראות אותם, בכשרון סלויזיוני. ניתן להראות את החלקים היפים של עם ישראל וארץ-ישראל. נדמה לי שזה יהיה התפקיד המחנך.

יחד עם זאת אני מציעה לעצמנו שלא נהיה כולנו מחנכים. אני יודעת שיש אנשים רבים שלהוטים לראות את איירונסטיד למשל. יש חלק מהציבור שאוהב את זה, שנהנה מזה. אל בחליט שאנחנו רוצים רק תכניות כמו זו על ליאונידו דה נינצ'י, שדרך אגב הייתה מצויינת. אבל בסלויזיה לא נותנים רק את זה. אל נציע גם לסגור את הסלויזיה. שמעתי שהיו גם הצעות כאלה.

ד"ר מ. גורביץ:

בתוקף תפקידי שהוא קצת יוצא דופן במסגרת זו, אני רוצה לא למתוח ביקורת ולא להגן על הסלויזיה הישראלית, אלא לנסות לומר כמה הרהורים שעלו בי, מקצועיים או אקדמיים, סביב שני נושאים שעלו כאן במרוצת הדיון. האחד הוא בעיית החדשות בכללן. אצלי רוצה פשוט להציג כמה הרהורים על מנת אולי לחלק אתכם דרך מחשבה על הבעיה של חדשות בכלל. הנושא השני הוא בעיית האוטונומיה של אנשי המקצוע הזה.

לפני כן אני רוצה להעיר הערת פתיחה אחת דוקא בהקשר למשפט קצר אחד שאמר מר אלמוג בישיבה קודמת, כשהוא העיר שחילוקי הדעות אינם חילוקי דעות פוליטיים, שהבעיה הפוליטית היא מצומצמת יחסית, ושהדיון בכללו פתעורר תמיד מחדש משום שיש ביקורת כלשהי על הנושא הכללי של רמתם או איכותם של שידורי הסלויזיה.

הרושם שלי הוא שהויכוח שהתנהל כאן הוא ויכוח כמעט קלאסי. אתה נתקל בו בצרפת, באנגליה, בארצות-הברית ובכל מקום. זה ויכוח קלאסי בין המוסד השלטוני לבין אמצעי הקומוניקציה, ויכוח שביסודו, לפי התפיסה שלי, הוא ויכוח פוליטי. משום שמוסדות הקומוניקציה, ואפילו רשות השידור הישראלית, עם החוק, עם הכפיפויות השונות, עם הסטטוס הממלכתי שלה וכדומה, היא ביסודו של דבר אלמנט המתחרה עם השלטון. היא אינה מתחרה עם סיעה זו או אחרת, אבל היא מתחרה עם השלטון, - כי ביסודו של דבר כל קומוניקציה המונית עוסקת במניפולציה של סמלים חברתיים - בהשפעה שיש לה או שעשויה להיות לה על דפוסי חלוקת הכוח בחברה. לכן כמעט מעצם ההגדרה - ותהיינה כפיפויותיה או הסטטוס שלה אשר יהיו - היא ממלאה פונקציה פוליטית בחברה, ובתור שכזאת יש מתח כמעט בלתי נמנע בין הועדה הזאת כועדה, כמוסד שלטוני, לבין נציגי רשות השידור.

ש. לוין:

הכנסת איבנה מוסד שלטוני; היא מוסד מחוקק.

ד"ר מ. גורביץ':

כשאני אומר מוסד שלטוני, אני מתכוון לפינוח הסוציולוגי של מוסד. הכנסת היא בלי ספק חלק מהמוסדות השלטוניים של המדינה, כמו כל פרלמנט בכל חברה, אף על פי שהיא ממלאה פונקציה מסויימת. לכן העירה חברת הכנסת פינברג-סירני בצדק שנושא זה עולה לעתים בה קרובות. מדוע? כי יש איזו רגישות או מתח בנוי בתוך מערכת היחסים הזאת. וועדה זו תדון ותחליט מה שתחליט - המתח אינו ניתן לפתרון.

ראיתי לפני זמן קצר את גליון היוכל של ה"ליסטנר", העתון של ה-בי.בי.סי., החוגג בימים אלה 50 שנותיו. הוא מלא כולו בסקירה היסטורית לאחור, בבעיית המתחים שבין ה-בי.בי.סי. לבין השלטון. כי זה אופיו של הענין. לכן אני חושב שצריך לתפוס ביסודו של דבר את הויכוח הזה כויכוח שהוא בעיקרו פוליטי, גם אם הוא עוסק בעניינים תרבותיים.

רציתי לומר כמה דברים על שתי הנקודות שהועלו כאן, ענין החדשות ובעיית האוטונומיה. אלה שתי נקודות מרכזיות בדיון זה. איך אני או אנחנו מנסים לתפוס את הענין הזה שנקרא חדשות? נדמה לי שחלק מהחיוכים או מהביקורת שמותחים בדרך כלל על חדשות, על יומני חדשות וכו', מקורם אולי בתפיסה, שהיא קצת לא נכונה ומדוייקת, של מה זה חדשות הלכה למעשה. אני מניח שלא יהיה בזה שום חידוש אם אומר שאף אחד מאתנו ודאי אינו סבור שחדשות זה סיקור מלא ונייטרלי ואובייקטיבי של העירועים המתרחשים בחברה. זה ודאי לא נכון. זאת אומרת שום מערכת חדשות, שום מהדורת חדשות, אינה סיקור של אירועים חברתיים, של כלל האירועים החברתיים. ואיבני מדבר כאן רק על בעיית הסלקציה, אלא על כך שצריך לראות את מהדורת החדשות למעשה כפרודוקט סופי שדומה בחלקים רבים שלו להרבה מאד פרודוקטים אחרים שמוסדות הקומוניקציה מייצרים. כמו שמוסדות הקומוניקציה מייצרים דרמה, כמו שהם מייצרים סרטי מתח, הם גם מייצרים חדשות. יש מכונה, מנגנון שעוסק בייצור של המוצר הסופי הזה.

ד. קורן:

דרמה יכולה להיות פיקציה. האם גם חדשות?

ד"ר מ. גורביץ':

גם חדשות זה מוצר סופי שהוא חלק מהמוסדות האלה.

מצאתי ציטטה די מענינת שנדמה לי שהיא מציגה את נקודת הראות הזאת. יש מי שטוען שברמה הרחבה ביותר, או על המישור הגבוה ביותר, חדשות הן חלק מהמערכת התרבותית של החברה המודרנית. זה מיכניזם שבאמצעותו החברה המודרנית מבצעת סיקור של תהליכים חברתיים בתהליכי התפתחותם, תוך נסיון לתת להם אינטרפרטציה בהתאם לתרבות החברתית הקיימת, לטפל בהם כחלק מהמסגרת התרבותית של החברה. זאת אומרת צריך להיות ברור שכשאנחנו מסתכלים על אירועים חברתיים, כשמישהו סוקר אותם או מטפל בהם או נותן להם אינטרפרטציה, הוא נותן להם אינטרפרטציה בתוך איזה מסגרת התייחסות שלו, ומסגרת התייחסות שלו היא חלק ממסגרת התייחסות התרבותית והמוסדת שבתוכה הוא פועל. לכן טוען היא לראות בזה סיקור נייטרלי ואובייקטיבי שאפשר לבוא אליו בתביעות של נייטרליות ואובייקטיביות, אלא צריך לראות את זה כחלק ממנגנון שמייצר את הענין.

ניסיתי לחשוב ולמנות שורה של גורמים שמעצבים למעשה את אופיו של המוצר הזה, ונדמה לי שאפשר למנות לפחות שלוש-ארבע קבוצות של גורמים כאלה.

ראשית כל יש מה שנקרא השיקולים הענייניים הפרופסיונליים. כוונתי כאן לשיקולים המתייחסים למהותו האינהרנטית של החומר. כלומר כל אדם שעוסק בחדשות, יש לו קריטריונים מסויימים של מה זאת חדשה, למה יש ערך חדשתי ולמה אין ערך חדשתי. כאן אפשר למנות קריטריונים שונים: אם הדבר חשוב, אם הוא נוגע לאנשים רבים, אם הוא קרוב אלינו - שורה של קריטריונים מוכרים לכולנו.

יש כאן אלמנט אחד קצת מפתיע. בדרך כלל אנחנו חושבים שחדשות מדווחות על דברים חדשים או בלתי צפויים. נדמה לי שכאן חשוב לזכור שחדשות זה בדרך כלל דיווח על דברים צפויים, על אירועים צפויים. מרבית החדשות הן דיווח על אירועים צפויים. אנחנו יכולים לעשות תרגיל כזה בלי קושי. כל אחד מאתנו יכול היום לנחש בערך 50% מהכותרות של עתונני מחר, או לפחות את הנושא. זאת אומרת הנושאים קבועים ועומדים, הבעיות קבועות ועומדות, וניתן לצפות אותם במהירות רבה. האירועים הבלתי צפויים הם דוקא אלה שאינם זוכים לסיקור. מדוע? כי היות והם לא צפויים, אמצעי הקומוניקציה אינם בנויים לסקר אותם. זאת אומרת במובן זה הדיווח מהכנסת הוא דיווח על אירועים צפויים מאד. יש כאן מוסד שאפשר להעמיד בו מצלמות ולהיות בטוח שתמיד עשוי להתרחש כאן משהו שבצורה זו או אחרת אפשר להקדין אותו על המסך ולשדר אותו ברדיו, בעוד שאירועים בלתי צפויים ייעלמו מעינינו. ובכן יש כאן מערכת של שיקולי החומר, שעליהם אין אף אחד חולק כאן.

יש מערכת או קבוצת לחצים שניה שמעצבת את העניין הזה, ואלה שיקולים שנוגעים לאופיה של המדינה. כאן יש דברים פשוטים, כמו העניין של הויזואליזציה. כלומר אירועים יותר וויזואליים ימצאו דרכם למדיום הויזואלי; אירועים יותר שמייעתיים ימצאו דרכם למדיום הרדיופוני; אירועים יותר מופשטים, שאינם ניתנים לאינטרפרטציה וויזואלית, מטבע הדברים ימצאו מקומם פחות בטלוויזיה. למשל, הסיקור הויזואלי הוא סיקור מלחמתי כולו, כי האירוע הוא וויזואלי. כתב חדשות אמריקני בויזואליזציה אומר שהוא אינו יכול לספר סיפורים על הרפורמה האגררית, כי הוא איננו יודע איך לצלם רפורמה אגררית, בעוד שלצלם מלחמה קל מאד.

ובכן יש בעיה של התאמה בין אופיו של הנושא ואופיו של המדיום. ככל שההתאמה גדולה יותר, הסיכוי של האירוע להיכנס למדיום רב יותר, פשוט מפני שההליך של תרגומו למדיום הוא פשוט יותר. סיכוייו של סקנדל להיכנס למדיום גדולים יותר מאשר של דבר אחר; וסקנדל מלווה במהלומות - עוד יותר.

יש קבוצת גורמים שלישית שהייתי קורא לה בשם שיקולים מוסדיים, כלומר של המוסד עצמו. אנסה לפנות כאן שנים-שלושה אספקטים של העניין. למשל ההשקעה בהשגת החומר. אם המוסד השקיע סכום גדול של כסף בהשגת החומר, דינו של החומר להיות מוקרן אף על פי שאין הצדקה אחרת לכך. זו נטייה טבעית, שכלל שההשקעה גבוהה יותר, הנטייה היא כזאת. נדמה לי שבחדשות שלנו העניין הזה די ברור. החדשות או החומר המתקבל באמצעות הלוויין זוכה יחסית, בהשוואה למשקלו האינהרנטי, לאירועים אחרים - לסיקור נרחב יותר, פשוט משום שהוא חומר וויזואלי, משום שהושקע בהשגתו סכום כסף גדול יותר. לכן נדמה לי לפעמים שניתנת לו עדיפות. אני מדבר קצת גם מתוך נסיון מקצועי בעבר. עתון שמקבל מברק מכתבו, יכניס את המברק גם אם הוא יצטרך לזרוק ידיעה אחרת, פשוט משום שהוא השקיע באינפורמציה הזאת סכום כסף יותר גדול.

אלמנט שני שנכנס לתוך השיקולים המוסדיים האלה הוא העניין של הסטטוס של העיתונאי. עיתונאים מסויימים בעלי סטטוס מוסדי גבוה יותר, מטבע הדברים הוא שדבריהם וסיקורם זוכים למקום נכבד יותר, לפעמים בלי שזה קשור באופן ממשי או ישיר לאופיו של החומר שעליו הם מדווחים. יש האצלה של הסטטוס שלהם על סוג החומר שבו הם מטפלים.

יש קריטריון שלישי, העניין של שמירה על מקורות אינפורמציה. לפעמים יש דיווח על נושא מסויימים, לא משום שיש ערך לאינפורמציה כשלעצמה, אלא משום שיש למוסד או לעיתונאי צורך ורצון לקיטימי פרופסינולי לשמור על מקורות האינפורמציה, ואם הוא לא ידווח - יכול להיות שמקורות האינפורמציה יסתתמו.

אתה מדבר על עיתונאי של רשות השידור, שהיא מוסד ממלכתי, או עיתונאי בעתון

י. תמיר:

חופשי?

אני חושב שעיתונאי רשות השידור הם עיתונאים לכל דבר, הם רוצים לראות עצמם

ד"ר מ. גורביץ':

העיתונאים לרוב דבר... של הניחה... לרוב שהם... רחוקים

י. תמיר:

אין להם תחרות.

ד"ר מ. גורביץ':

אני חושב ששיקוליהם הפרופסיונליים, תפיסתם הבסיסית את מקצועם, היא תפיסה הדומה לתפיסתם של העתונאים העובדים בעתונות. יש כמובן שינויים קלים.

בקודה רביעית שרציתי למנות היא הענין של היחסים עם מוסדות חוץ. מוסד קומוניקציה צריך לשמור על יחסיו עם מוסדות החוץ. הוא נתון בתוך מסגרת חברתית מסויימת, הוא מוכרח לפעול בתוכה ולהמשיך לפעול בתוכה. הנסיון שלו לשמור על מערכת יחסיו עם המסגרת הכללית מוליך לדעתי לכך שמוסדות החוץ יתקיימו בצורה קומוניקציה ממלכתית על אחת כמה וכמה - הוא ביסודו של דבר מוסד קומוניקציה המהווה חלק מן המימסד, המהווה חלק מן הקונצנזוס החברתי הכללי, ושהוא ביסודו של דבר ממלא אלמנט "שמרני" בחברה, שמרני כמובן זה שהוא עוסק ביסודו של דבר בטיפוחו של הקונצנזוס החברתי ולא בערעור עליו, משום שהוא מהווה חלק מהמערכת החברתית הכללית. אני חושב שתמונה זו לגבי רשות השידור היא ודאי נכונה.

חלק מהקונפליקט המתעורר בדיון כאן הוא שבנוסף על מערכת הלחצים האלה, המוסד השלטוני מנסה לכפות על אמצעי הקומוניקציה מערכת שיקולים נוספת, והיא מערכת שיקולים פוליטיים, שעומדים בקונפליקט מסויים עם הקונצנציה של מוסדות הקומוניקציה את עצמם כמוסדות אוטונומיים. אני אומר לכפות, כחלק מהמשחק הפוליטי. זאת אומרת זה נסיון לגייסימי בהחלט, כי אני רואה את זה כמשחק פוליטי.

כאן אני רוצה לומר כמה מלים על הנקודה של האוטונומיה. טוב, הנקודה של האוטונומיה נראית לי חלק אינטגרלי מהמתח שקיים בין מוסדות הקומוניקציה לבין השלטון. הבעיה של אוטונומיה היא בעיה מהותית לכל פרופסיה. כל מה שאנחנו מכירים ומכנים בתור פרופסיות, הפרופסיות הקלאסיות כמו רפואה, עריכת-דין וכדומה, הן פרופסיות שרואות עצמן אוטונומיות. כלומר הן פועלות על בסיס של מומחיות מסויימת והן טוענות שהן אינן כפופות לשיפוט שבא מחוץ לפרופסיה עצמה. זאת אומרת אם רופא קובע דיאגנוזה או מחליט לבצע פעולה מסויימת, האוטונומיה של הרפואה היא כזאת שהרופא רואה עצמו כפוף רק לשיפוט של הפרופסיה הרפואית או לשבועתו, ולא להחלטה של מוסדות חוץ-רפואיים. האוטונומיה של הפרופסיה מתבטאת בזה שרק הפרופסיה מסוגלת לדון ולשפוט את דרך הביצוע של חבריה. לגבי הפרופסיות הקלאסיות הענין ברור מאד ואין כמעט חילוקי דעות. השלטון למשל לא חולק על האוטונומיה של הפרופסיה הרפואית. הוא מכיר בה. יש לגייסימיה חברתית בענין זה.

לעומת זאת, מוסדות הקומוניקציה גם הם טוענים לאוטונומיה, אלא שהאוטונומיה שלהם לא באה על בסיס של מומחיות. אם הם מטפלים בעסקי כלכלה, הם אינם מומחים הגדולים ביותר בכלכלה; או אם הם עוסקים בענייני שלטון, הם אינם המומחים הגדולים ביותר בזה, וכדומה. לא בכל תחום הם האנשים הפרופסיונליים. הקומוניקטורים מכירים שבסיס המומחיות שלהם יחסית מעורער. על מה אם כן מושתתת התביעה שלהם לאוטונומיה? לפחות במדינות המערביות היא מושתתת על תפיסת מוסדות הקומוניקציה את תפקידם החברתי. והתפקיד החברתי שלהם הוא התפקיד של תיווך וביקורת על השלטון. לכן התביעה לאוטונומיה כלפי השלטון אינה תביעה שבאה על בסיס של מומחיות, אלא מתוקף הגדרתם את תפקידם החברתי, ולא מתוקף היותם בעלי מומחיות.

התביעה לאוטונומיה היא תביעה שיש חולקים עליה, היא מעוררת בעיות. לכן הויכוח הפוליטי הקלאסי הזה המתנהל במסגרת שלכם.

נדמה לי שגם את בעיית האוטונומיה הזאת אפשר לחלק לפחות לשלושה חלקים. הדברים צצים כאן. קודם כל יש בעיית האוטונומיה של העובד היחיד בתוך ארגונו. עלו כאן שאלות באיזו מידה העובד במוסד כפוף להיררכיה המוסדית. מכיון שיש תביעה לאוטונומיה, כל עובד ועובד תובע אוטונומיה מסויימת במוסד שבתוכו הוא עובד. לכן יש כאן קונפליקט ראשון, בין התביעה של העובד לאוטונומיה, לבין הצורך בפיקוח עליה. יש כאן אספקט שני, התביעה של המוסד לאוטונומיה כלפי החברה. לפי שהיחיד תובע אוטונומיה כלפי המוסד שבו הוא עובד, כך

אני חושב שאחת הדילמות של מר אלמוג היא שמצד אחד בדיון הזה הוא דוגל ותובע בצדק מוחלט את האוטונומיה, ומגן על האוטונומיה, החקוקה בחוק רשות השידור, של המוסד כלפי החברה או השלטון; ומצד שני, בתוך הארגון בתוכו הוא צריך למלא פונקציה הפוכה, פיקוחית, כשהוא למעשה צריך לווסת את האוטונומיה של עובדיו, השאובה מאותו בסיס אידיולוגי. זו בעיה מוסדית די מעניינת, שאולי מר אלמוג יאיר לנו איך הוא מיישב את הקונפליקט הזה.

הערה אחרונה. קיבלנו היום חומר מסויים שעשוי לשמש איזה שהוא בסיס, וחבר הכנסת כץ מיהר וערך סטטיסטיקה מסויימת על בסיסו. זה נסיון ראוי לשבח, אבל יש כאן עדיין מקום לבדיקה הרבה יותר יסודית של העניין. מה שמתרחש בוועדה זו הוא שאנשים מביעים דעות ועמדות שהן בהרבה מקרים אינטואיטיביות, אף על פי שגם אני שותף לאינטואיציה, וברוב המקרים מסכים. אבל אם יש נסיון לנתח את הבעיות האובייקטיביות של מערכות חדשות, ניתן לפחות לנסות לעשות זאת בצורה יותר שיטתית. כלומר מה שיש לנו כאן זו אינפורמציה מסויימת, אבל אפשר ללכת מעל ומעבר לה. אפשר למשל לנסות לעשות ניתוח תוכן. ויש טכניקות כאלה. כאן יש כותרות; לא ברור מה מסתתר מאחוריהן. אפשר לנסות לבדוק את הדברים בצורה קצת יותר שיטתית. הבעיה היא שכל מימצאים של ניתוח תוכן ניתנים אחר כך לאינטרפרטציות שונות, שהן בעיקרן פוליטיות. כך שהאלמנט של אינטרפרטציות פוליטיות יהיה בסופו של דבר האלמנט הדומיננטי בויכוח. את האלפצטן האינפורמטיבי של הויכוח נדמה לי שאפשר להשתית על בסיסים שיטתיים יותר, אבל זה תובע הרבה יותר עבודה.

א. רזיאל-צאנר: בעקבות שידור ששמעתי ברדיו, אני רוצה לשאול מה הם התכנים הנכללים בתכנית "בחצי היום". עד כה היה ברור לי שמביאים ידיעות, התרחשויות, ושואלים פרשנות מאנשים שיש להם איזה פגע לחדשה שאודותיה שידרו. באחד הימים בשבוע שעבר נתקלתי בזה שנוסף לזה שמצטטים מה שאומרים אנשים, מצטטים מה שכתוב במודעות. האם זה בדיוק לפי הסמכות?

ד"ר גורביץ' אמר שהעיתונאים של "שידורי ישראל", של הרשות, רואים עצמם כעיתונאים לכל דבר. בכל עתון מתנוססת תמיד הודעה שהמערכת אינה רואה עצמה אחראית עבור המודעות. זה שונה. כל מודעה המתפרסמת בשכר, היא לטובת מישהו. וכל ציטוט של אותה מודעה עשוי לשרת את אותו מישהו שרוצה להשיג איזה דבר באמצעותה. אינני מדברת על ציטוט של מודעות מסחריות, לזה יש מדור מיוחד של פרסומת. אבל לצטט מודעה פוליטית, מודעה שמפלגה אחת כותבת על אחרת - נראה לי שזאת חריגה מהנוהג המקובל, וכך חריגה מסמכותו של מי שעורך את המדור הזה. אני מבקשת הסבר בעניין זה.

אני רוצה להעיר כמה הערות בעקבות דברים אחדים שנשמעו כאן. נכון שהחומר שלפנינו סוקר רק את השידורים המדיניים ואת הפרשנות לשידורים המדיניים, או שהוא מציג נושאים מדיניים. הוא איננו מציג את הנושאים האמנותיים או החצי-אמנותיים, הבידוריים. ובאמת היה רצוי לקבל רשימה מלאה מה הוגש לצפיבור. כי לי נדמה שיש הפרזה בתכניות בידוריות על חשבון תכניות אמנותיות. אמנם יש בידור שיכול להיות גם אמנותי. אבל נדמה לי שאין איזון, יש יותר בידור מאמנות. קונצרט כמעט שאין שומעים; אנפרה - לעתים רחוקות; תיאטרון טוב, ממש, גם כן לעתים רחובות מאד. ודאי שזאת שאלה כספית. כדי לשדר קונצרט חי ישר מאולם הקונצרטים דרוש כסף רב, אני יודעת. היה נסיון לערוך את המדור תיאטרון שידורי ישראל. אינני יודעת מדוע הוא נעלם מעיני. אני חושבת שאדם שאינו פותח את המקלט בליל שבת גם כן צריך לפעמים לראות איזה דבר טוב. אם הדאייטנו, מדוע אין שידור חוזר?

אני חושבת שהמגדעת העיקרית בתכניות שונות היא שמעמידים את האנשים ונותנים להם לדבר, במקום להראות את הדברים. אולי עוד לא למדו, אולי אין מספיק נסיון או טכניקה מספיקה. חוזרים על הטכניקה של הרדיו. אבל בטלוויזיה צריכים לראות את הדברים. למשל, אם יש הזדמנות נפלאה כמו ההתיישבות החדשה, אז במקום להראות לנו איך זה באמת, איך זה היה לפני שהקימו את הנקודה ואיך היא נראית עכשיו, מעמידים שלושה אנשים שמספרים דברים מאד מעניינים וחשובים על התיישבות זו, אבל הם מדברים. אני חושבת שאלה דברים שצריך לשים אליהם לב.

ד. קורן:

אצט רוצה להעיר הערה בעקבות צברתו י
המאלפים של ד"ר גורביץ'. אנחנו דגים
בטלוויזיה ממלכתית, לא בעתונות חופשית, שבה אתה חופשי לעשות לך עתון,
ועוד מישהו חופשי לעשות עתון. אם מדובר בארצות-הברית ששם יש תחנות
טלוויזיה פרטיות, אז לעתונאי יש חופש, ואם בעל התחנה אינו מרוצה ממנו
הוא אומר לו: לך למתחרה, אל תבוא אלי. כאשר מדובר במכשיר שידור ששייך
לאומה, למדינה, לכולנו, אז האחראיות היא אחרת לגמרי. וכל עתונאי שנכנס
לעבוד בטלוויזיה צריך לדעת שיש עליו מגבלות שונות מאשר אילו עבד במקום
אחר.

לאחר שהיתה ביקורת על כך שהטלוויזיה
לא הראתה את ההמראה לירח, בהניתי מאד לראות את הנחיתה. אבל לצערי זה
היה בטלוויזיה של ירדן, לא שלנו. התביישתי. אינני יודע אם זו שאלה
של כסף. זה מאורע עולמי. אומרים שבשנים הקרובות לא יהיה עוד פעם
דבר כזה. זה יהיה מחזה עוצר נשימה, מענין באופן לא רגיל. למה אני צריך
לראות את זה בתחנת טלוויזיה של מדינה אחרת?

דבר שני הוא ענין השפה. בארצות שונות
אפשר לראות סרטים רק בשפת המדינה. אינני יודע אם אנחנו יכולים או
שואפים להגיע לזה אצלנו. מכל מקום, בארץ שיש בה עליה גדולה, שהיא
דוברת עברית, רובה לא מארצות אנגלו-סכסיות, נראה לי שצריך לדבר בשפת
המדינה, ביחוד כשמדובר בסרט שיש בו יותר הדרכה, חינוך, אמנות. כשיש
קריין בסרט, שידבר עברית או ערבית. זה חשוב מאד, כי הדור הצעיר
אינו יודע אנגלית, צ'כית או איטלקית. אז לפחות בחלק ניכר מהסרטים,
ביחוד כשמדובר בקריין שמסביר מה מתרחש, צריך לתת את זה בשפת הארץ.
מה גם ששתי שורות התרגום, בעברית ובאנגלית, של כל מה שנאמר בסרט,
מסתירות חלק גדול של התמונה. בארצות אחרות רואים תמונה יותר מלאה.
אם יסבירו את זה בעברית, זה יהיה יותר טוב.

דבר נוסף: אני שומע שכשמביאים חדשות
מהצפון, בגלל קשיים טכניים או אחרים, חלק ניכר מהחדשות מובא כך שמראים
את האירוע והקריין מספר מה היה, בעוד שצריך היה להגיע לזה שאפשר יהיה
לשמוע את הכתב. כך שמעתי מכמה אנשים. אם זה לא נכון, לפחות תהיה
הזדמנות להכחיש את זה.

הערת האחרונה נוגעת למה שראיתי אמש
ב"מבט לחדשות". הראו את השר אלמוגי שמסר על תכנית פיתוח לעובדי
השטחים. אבל בתמצית החדשות הראו תמונה שלו, מאד לא מוצלחת. אחר כך
הראו אותו כמו שהוא היום. אם מוכרחים להראות תמונה, שראו תמונה
יותר טובה. הציבור צריך להתרגל לראות את האנשים כפי שהם. כשראו אותו
אחר כך, זה היה כאילו איש אחר.

ח. גרוסמן:

גם אני הייתי בעד החוק, ואני גם עכשיו
בעד העצמאות של רשות השידור. אין זה
אומר שרשות השידור אינה עומדת לביקורת גם אם היא עצמאית ויש לה
אוטונומיה. ואנחנו פה בכל אופן איננו זרוע שלטונית. הכנסת איננה
השלטון; הכנסת היא זרוע מחוקקת ומבקרת, ומבחינה זו יש לה כל זכות
הביקורת. וכמו שאנחנו עומדים לביקורת, גם של הטלוויזיה, הרי גם
הטלוויזיה עומדת לביקורת שלנו. זה שייך למשחק. ואני רוצה להתייחס
בעיקר לשידורים הפוליטיים, כי זה הנושא.

יש בכל זאת איזון בין מה שיש בחומר
שלפנינו לבין המציאות. כי אם אני מסכמת הרבה שידורים, שידורי חדשות
שאני רואה, בעיקר מהכנסת, אני חושבת שבהחלט מקפחים את הרוב בכנסת,
באופן מוחלט. איך המיעוט מתחלק, אם זה מתחלק בין גח"ל ואבנרי - זו
שאלה אחרת. אבל הרוב בהחלט מקופח. אינני קובלת על זה.

אני קובלת על דבר אחר לגמרי, ושואלת
לפי איזה שיקולים משדרים דיון מסויים ולא דיון אחר? מתוך ראיית
השידורים האלה אני מגיעה למסקנה שלעתים קרובות, לא אומר לרוב, משדרים
את הדיונים הבלתי משמעותיים מבחינת תדמיתה של הכנסת בעיני הציבור
ומבחינת חינוך הקהל. אם שידור כזה צריך גם לחנך, להיות גם כלי תקשורת
בין הפרלמנט ונבחרים העם ובוחריהם - אז לעתים קרובות יוצאת תמונה
לרוב ירידה בשידורים אלה לטובת שידורים אחרים.

כי אני גם יודעת לפי איזה שיקולים פועלת הטלוויזיה. כבר התרגלתי לשיקולים שלה, שאינם השיקולים שלי. כלומר, אם צפוי איזה סקנדל, אני יודעת שיבואו לצלם. לא תמיד אלה הדברים המהותיים. פעם היה דיון על עיירות פיתוח. לא עלה אפילו על הדעת לצלם את זה. אני יודעת שבשביל עיירות הפיתוח, אילו אנשיהן היו רואים שהכנסת דנה בענייניהם - זה היה חשוב. זה לא פחות חשוב מנושא אחר.

השיקולים הם לא תמיד שיקולים חברתיים, ממלכתיים, ציבוריים נכונים, עם כל האוטונומיה שיש לרשות השידור. ומותר לי להעיר על שיקולים אלה.

דבר נוסף: לגבי דברים שכבר משדרים - אני רוצה לדעת מי קובע איפה לחתוך, באיזה משפט, איזה משפט לתת ואיזה לא. אני מבינה שמקליטים משהו, ואחר כך צריך לקצץ. הייתי רוצה לדעת מי השוקל, לא בעניינים של מה בכך, אלא בעניינים חשובים. אם יש איזו הצהרה פוליטית של משהו, שהיא חשובה - לפי מה מקצצים? גם פה לפעמים נדמה לי שאלה שיקולים לפי קריטריונים שחברת הכנסת פינברג-סירני דיברה עליהם, של שטחיות מסויימת, שיכול להיות שהיא מאפיינת לא רק את רשות השידור ולא רק את הכתבים בטלוויזיה. מבחינה זו אני רוצה לשבח את הרדיו. יכול להיות שזה אופייני למקצוע העתונאות, שד"ר גורביץ' חושב שהם צריכים לפעול רק לפי קריטריונים מקצועיים כמו הרופאים. אינני חושבת שזה דומה. על שאלה זו הייתי רוצה לקבל תשובה, בלי להתייחס לזה שאני רוצה שתהיה טלוויזיה מימסדית. אינני רוצה שתהיה טלוויזיה מימסדית.

ש. לויין:
אני רואה צורך להצביע אולי קצת על האידך גיסא, על הצד השני. ישבתי והקשבתי, ואפשר היה לקבל את הרושם שכלי התקשורת שלנו אין בהם מתום. אינני חושב שאנחנו חושבים כך. בעצם לכל אחד ואחד מאתנו יש תביעות. ואילו היתה הטלוויזיה בבחינת שבעת מופת, או אילו היה לטלוויזיה מסך מופת, היינו יכולים לראות על פניו את כל מה שאנחנו רוצים לראות. אבל היא איננה כזאת, אנחנו גם לא מציידים אותה באמצעים הדרושים. פשוט כך נדמה לי שאנחנו צריכים להיות יותר מסוייגים גם בביקורת וגם בדרישות.

יש תכניות רבות שלפי דעתי טלוויזיות ותיקות יותר היו מתפארות בהן. כל אחד מאתנו נהנה לא פעם מן התכנית "השעה השלישית". אני מכיר חוגים שנהנים מהתכנית של מוצאי שבת, "המבדיל בין קודש לחול". אנחנו בכלל מתרגלים לדברים ודשים בהם. אני עד עכשיו צופה ורואה בקורת רוח את פסוקו של יום. (א. רזיאל-נאור: אבל לא תמיד הקריינות טובה). זה דבר אחר. צריך לראות את הטלוויזיה בצורה יותר מאוזנת.

ד"ר גורביץ' דיבר על התביעה על מומחי הטלוויזיה לאוטונומיה, וציין שיש החולקים על הזכות שלהם לאוטונומיה. אני מכיר עוד פרופסיה אחת שתובעת וזקוקה לאוטונומיה, ויש עליה חולקים. אבל מה שאני יכול לציין, ואולי מכאן יש להסיק איזו מסקנה בדרך אנלוגית, הוא שכשאני מדבר נניח על ההוראה, יש לנו תביעה בלתי פוסקת לפורים ולעצמנו להשתלם, לעשות הכשרה בלתי פוסקת. יש גם הכשרה בטייסות. אני שואל האם העובדים בטלוויזיה חייבים בהכשרה? קודם שאלו לפי מה מקבלים עובדים, אני שואל האם הם חייבים בהכשרה, מה ההכשרה שהם מקבלים.

אינני מפחד מאפיקורסים, אפילו לא מהצברים שלנו שאוהבים לעשות גדולות ולעשות תעלולים שונים. אבל אני מפחד מפני בורות. אינני רוצה להביא עכשיו את הסיפור שעליו אני מסתמך. אבל בתקלתי בעובדה שעורך בטלוויזיה לא ידע מושג מקובל מאד בספרות העברית החדשה. אינני פוסל אותו מלהיות עורך, אני רק סבור שצריך לומר לו ללכת ללמוד. אלה המפונים ומפקדים על התכניות שלנו, בפרט על הרציניות שבהן, יש לתבוע מהם בלי הפסק הכשרה נוספת והעמקת הידיעות שלהם.

מכיון שרוב החברים הביעו כאן גם משאלות, אני מבקש מכם להקפיד על התכניות של ליל שבת. לפי דעתי התכנית של ליל שבת צריכה להיות רצינית. אין צורך במסגרת התכנית הזאת במעשי פלא, בתעלולים וקיסוצים.

.15.

ועדת החינוך והתרבות
25.12.1972 - א. רימלט

בשבועות האחרונים התכנית נעשתה רצינית.

מר ש. אלמוג:

אם כך, תבוא עליכם ברכה.

ש. לויין:

תם הויכוח בשלב זה. בישיבה הבאה נשמע
את דברי ד"ר איתן ומר אלמוג, אחר כך
עוד מספר ישיבות.

הינ"ר א. רימלט:

נתקדם. הנושא הזה ידרוש מאתנו

אני מודה לכולכם. הישיבה נעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 13.00.